

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“
по професионално направление

1.2. Педагогика (Гражданско образование, Антикорупционно образование), обявен в ДВ, бр. 22/16.03.2021 г.

Кандидат: доц. д-р **Лиляна Иванова Стракова**, Факултет по педагогика при СУ „Св. Климент Охридски“

Рецензент: проф. д-р **Любомира Симеонова Попова**, Педагогически факултет при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

1. Данни за конкурса

За участие в обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“, в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Гражданско образование, Антикорупционно образование) се е явил един кандидат - доц. д-р Лиляна Иванова Стракова.

Документите, удостоверяващи професионалната подготовка на кандидата са коректно представени, съобразно изискванията на действащата нормативна уредба. Доц. д-р Стракова е изпълнила минималните национални изисквания съгласно ЗРАСРБ и допълнителните университетски изисквания за събиране, актуализиране и използване на наукометрични данни. Конкурсът е обезпечен с необходимата академична натовареност и наукометрични изисквания, с общ брой точки по показателите 540.

2. Данни за кандидата

Доц. д-р Лиляна Иванова Стракова е родена в град Банско, област Благоевград. Средно образование завършва в ПГ „Вл. Поптомов“, гр. Разлог. Придобива магистърска степен по Педагогика в СУ „Св. Кл. Охридски“.

През 1990 г. придобива ОНС „доктор“ със защитен дисертационен труд на тема „Нравственото развитие на учениците в 1-3 клас“ под научното ръководство на проф. д-р Доно Василев.

В периода 1989-1991 г. работи в 22 СУ и в 135 СУ гр. София като учител и педагогически съветник. От 1991г. до 1993г. е асистент в УНСС. В Нов

български университет преподава в магистърска програма „Управление на човешките ресурси“ от 2000 г. до 2002 г. През 2000-2003 г. преподава в Югозападен университет по Експериментална педагогика.

От 1993 г. до 2000 г. е главен асистент в СУ „Св. Климент Охридски“, а от 2000 г. до сега е доцент. В периода 2007-2014 г. ръководи катедра „Социална работа“. Ръководител е на магистърска програма „Съвременни образователни технологии“ от 2010 г. до сега. Ръководи „Център по гражданско образование“ от 2010 г. до настоящия момент. Заместник-декан на Факултета по Педагогика в мандат 2014-2019 г. и Декан на ФП от м. октомври, 2019 г. до сега.

По програма за обмен преподава в Университета „Жули Верн“, Амиен, Франция през 2010 г. Член е на екипа по създаване на учебен план по Икономическа педагогика в Хумболтов университет, Берлин, Германия, 2005г.

Член на редколегията на Годишника на СУ „Св. Климент Охридски“, книга Педагогика. От 2013 г. до сега е член на редколегията на електронно списание по Социална работа. Член на Координационния съвет на Центъра за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи към МТСП от 2012 до сега.

Извод: От представената в професионалната биография информация става ясно, че доц. д-р Стракова притежава сериозен опит в теорията и практиката на педагогическата наука и управление на образованието, който очертава професионалния ѝ профил на преподавател, изследовател, управленец, ангажиран пряко с преподавателска и административна дейност във Факултета по Педагогика на СУ „Св. Климент Охридски“.

3. Публикации по конкурса

Публикациите, които кандидатът представя за участието си в конкурса са: самостоятелна монография; 3 статии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; 9 студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове; 24 статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове; глави в 3 колективни монографии; 2 университетски учебника, които се използват и в училищната мрежа и 4 други публикации.

Научните публикации, представени за участие в конкурса, са ориентирани към актуални проблеми на теорията на възпитанието и дидактика, с фокус върху гражданското образование на децата и младежите.

- Темата за формирането на гражданина намира своето задълбочено и аргументирано представяне в основния хабилитационен труд „Граждански ценности и гражданско образование“, 2021, УИ "Св. Климент Охридски", София. Монографията е структурирана в два раздела, първият анализира ценностите на гражданското общество, които се откриват в произведенията на философите от Древността и класиците на Просвещението. Вторият раздел поставя акцент на същността, подходите и моделите при изследването на ценностно базираното гражданско образование. Специално внимание се отделя на усвояването на граждански/демократични ценности от учениците и младите хора в четири основни направления: политическо и правно; социално; социокултурно и икономическо направление. Разглеждат се съвременни измерения на европейското гражданство, иновативни модели на обучение, намиращи признание на национално и международно ниво.

- Представените три **статии**, публикувани в реферирано и индексирано научно издание (списание „Педагогика“, 2018; 2016; 2014г.) са с фокус върху гражданското образование и правата на децата в България. Изведена е тезата, че чрез гражданското образование се интериоризира моралната основа на правата на децата. В една от тези статии е представена авторова концепция за гражданското образование като „практикуване на морален кодекс“ и като интегриращ фактор за формалното и неформалното образование.

- **Студии**. В студията „Теоретични и практически измерения на гражданското образование като модел на извънкласни занимания по интереси“ се разглеждат възможностите на неформалното образование за формиране на граждански ценности у младите хора. Синтезирани са класически и актуални цели на гражданското образование с акцент организиране на дейности в училищна и извънучилищна среда. Представени са реални апробирани практики за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства.

Важността на образованието по предприемачество се анализира в студиите „Обучението и възпитанието в предприемачество в средните училища – европейски опит и български практики“ – първа и втора част, Годишник на

СУ, 2005 и 2006 г. Представени са основните проблеми, предизвикателства и най-добрите европейски и български практики в тази област.

Специфичните особености на сексуалното и здравно образование са разработени в студията „Развитие на изследванията за пола и сексуалността“. В проучването са идентифицирани таксономични компоненти на сексуалното образование и са представени емпирични данни за ценностните ориентации на младите роми.

- **Статии и доклади.** В „Гражданско учение“ на Н. Станев - исторически и съвременен ценностен поглед“ - 2018, се представя един от първите български учебници след Освобождението, който събира в едно ценностите на просветения човек, за да бъде „добър и полезен гражданин“. Подчертава се, че това е емблематичен труд от историческа гледна точка, а в съвременен план – кодекс на „демократичното гражданство“.

В „Съвременни предизвикателства пред гражданското образование на българските ученици и възпитанието на ценности у тях“ се разглеждат въпроси, свързани със значението на гражданското образование за цялостното формиране на личността на учениците. Откроява се ролята на учителя за формирането на ценности у учениците.

В статията „Ценостният подход в социалната работа. Пътища на професионализма в социалната работа“ се представя ценостният подход в социалната работа, неговата интегрираща роля на индивидуално ниво и на ниво социална система. Разкрива се същността и йерархията на ценностите в социалната работа.

Основните проблеми в социалната работа с деца и семейства се изследва в „Модели на социална работа с деца и семейства в образователна и извънообразователна среда“. Анализират се причините, които са в основата на по-ниския социално-икономически статус на деца и семейства от уязвими социални групи. Представени са елементи от структурата на „Моралния кодекс на социалния работник“, които допринасят за повишаване на професионализма в социалната работа.

В редица статии се засяга темата за антидискриминацията и особеностите на юридическото и социалното равенство в обществото. Разкриват се основни позитивни социални мерки, насочени към осигуряване на равни възможности за социално включване на хора с увреждания, безработни, социално слаби,

етнически малцинства.

Статията „Академичният омбудеман и качеството на образователния процес във висшите училища“ представя новата за нашата социална реалност институция „омбудеман“. Анализират се основните функции в дейността на академичния омбудеман и възможностите на институцията да влияе по посока повишаване качеството на учебния процес във висшите училища.

- **Глава в монография.** Доц. Стракова публикува глави в 3 колективни монографии, издадени на руски език. Една от тях изследва същността на диагностичния процес - етапи, изследователски методи; модели на възпитателна диагностика; значение на таксономичния подход в диагностиката. В другите две представя същността на половото възпитание и развитие на децата в педагогически аспект. Определя принципи и механизми за полова социализация в онтогенетичен план. Разкрива негативни родителски нагласи в процеса на половото възпитание и развитие на децата и младежите.

- **Учебни пособия.** Кандидатът издава Наръчник, който има за цел да подпомогне обучението по антикорупция. Представят се сто отговора на въпроси, класифицирани в пет раздела: Определения, Закони и корупция, Корупция в обществения живот, Корупция в България, Противодействие на корупцията. Наръчникът е подходящ като ресурсен материал за обучения и лекции по антикорупционни теми в средните училища и университети и ще подпомогне преподаването на избираеми курсове по антикорупция, въведени от 2004 г. в българските средни училища. В учебното пособие се представят основни европейски и национални нормативни документи, които регламентират равното третиране на хората от уязвими социални групи, независимо от пол, възраст, убеждения, религия, социален статус и пр.

Извод: Представените научни публикации са многоаспектно повлияни от дългогодишната практика на кандидата като учител, преподавател, участник и ръководител в редица научноизследователски проекти. Публикациите на доц. д-р Стракова притежават висока научноизследователска стойност и са значим фактор в професионалното ѝ развитие.

4. Оценка на приносите на представената научна продукция

- В посочените публикации личи вътрешно единство с основния монографичен труд „Граждански ценности и гражданско образование“.

Високо оценявам монографията, която е с фундаментално значение, явява се логично обобщение на преподавателската и проектната дейност на кандидата. Разработката се отличава с теоретична и практическа актуалност и перспективност.

- С научна значимост се откроява задълбоченият анализ на съдържателните и практико-приложни аспекти на формирането на гражданска култура и граждански ценности у деца и младежи. Адмиравам авторската концепция за гражданското образование като интегриращ фактор за формалното и неформалното образование и интерпретирането му като «практикуване на морален кодекс».

- С научна грамотност и разумен прагматизъм авторката очертава практически решения за социалната работа в контекста на ценностния подход и неговата интегрираща роля на индивидуално ниво и на ниво социална система. Приносен момент притежава Моралният кодекс на социалния работник и откритите ценностни аспекти на социалната работа.

- Доц. Стракова участва активно в национални и международни научни конференции, в редица национални и международни проекти, в качеството си на учител, член на екип, ръководител. Всички тези изяви и активности логично се проектират в нейната преподавателска и публикационна дейност, в това число и в ръководството на Центъра по Гражданско образование към СУ.

- Справката с цитирания сочи, че авторът е разпознаваем в научните среди, има цитирания в монографии, в колективни томове с научно рецензиране, в статии в списания с научно рецензиране – общо 33 цитирания.

В обобщение: Оценявам високо приносите на научната продукция на доц. Стракова, те притежават научно-приложна стойност. Представената справка е оформена коректно, отговаря на реалните постижения и е релевантна на изследователските ѝ активности през годините.

5. Преподавателска дейност

Доц. д-р Лиляна Стракова разработва учебни планове и е ангажирана с преподавателска дейност в няколко факултета - Биологически, Философски и Физически факултет на СУ. Води часове по Теория на възпитанието, Експериментална педагогика, Гражданско образование, Антикорупционно образование, Сексолого-педагогически проблеми в детско-юношеска възраст.

В Магистърска програма „Съвременни образователни технологии“

разработва учебни програми и преподава Взаимодействие между семейството и училището, Работа с деца с агресивно поведение, Образователни и възпитателни ценности в учебното съдържание, Стратегии за повишаване ефективността на учителя като класен ръководител.

В преподавателската активност на доц. Стракова през годините, може да се подчертае нейният принос в утвърждаване на специалностите във Факултета по педагогика на СУ.

Извънаудиторната ѝ заетост е многообразна - ръководител е на двама докторанти, участва в редица международни и национални научни проекти като експерт, лектор, автор на учебни програми.

Ръководител е на множество национални научни проекти, част от които са: „Проучване на опита в подготовката на докторанти по социални дейности“, 2015, „Гражданско образование и граждански компетентности в българското училище“ 2009-2011, „Социална работа с малолетни и непълнолетни майки-ромки“ 2010, „Гражданското образование на учениците в средното училище – европейският опит и перспектива“ 2006-2009.

Извод: Доц. Стракова е изключително ангажирана като преподавател, научен работник, експерт и администратор. Успешно съчетава тези свои дейности и се откроява със своята иновативност и професионализъм.

6. Заключение

Прегледът на документите и анализът на научната продукция на доц. д-р Стракова води до обобщението, че в нейната дейност хармонично се съчетават задълбочени научни интереси, целенасочени научно-приложни изследвания, активна работа в научноизследователски проекти, успешна изява на научни форуми, учебно-преподавателска и административна дейност.

В тази връзка убедено и категорично заявявам пред уважаемото Научно жури своята **положителна оценка** за доц. д-р Лиляна Иванова Стракова за заемане на академичната длъжност **„професор“** в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Гражданско образование, Антикорупционно образование).

21.07.2021 г.
В. Търново

Член на научното жури:
/проф. д-р Любомира Попови